

Bergen, mai 2002

KRONIKK

ER TORSKEN UTRYDDINGSTRUET ?

Av

Åsmund Bjordal

Forskningsdirektør

Havforskningsinstituttet

Bestanden av torsk i Østersjøen er på et lavmål og fiskepresset er høgt. På denne bakgrunn oppfordrer WWF i Sverige forbrukerne til ikke å kjøpe torsk – og avisoverskrifter forkynner da like godt at torsken er utryddingstruet.

Hva er torsk ?

Dersom vi skal svare på om torsken er utryddingstruet, må vi ha klart for oss hva torsk er for noe. Det finnes to arter av ”ekte” torsk – en som er utbredt i det nordlige Stillehav mens den andre – ”vår egen torsk” med det latinske navnet *Gadus morhua* forekommer i Nord-Atlanteren. Atlanterhavstorsken består igjen av en rekke atskilte bestander med liten eller ingen utveksling seg imellom. Vi har torskebestander i havområdene ved Nord-Amerika, Grønland, Island, Færøyene, i Irskesjøen, Nordsjøen, Barentshavet, Skagerrak og Østersjøen. I tillegg finnes det en rekke mindre, lokale bestander av torsk, som bestandene av fjordtorsk langs norskekysten. Disse er rimelig stedeegne i motsetning til norsk-arktisk torsk som årlig foretar lange vandringer fra beiteområdene i Barentshavet til gytefeltene i Lofoten og andre steder langs norskekysten. Det er denne torsken vi også kjenner som skrei, visstnok avledet av skrida – i betydningen å vandre.

Er torsken overbeskattet ?

Med overbeskatning av en bestand mener vi at den gjennom vedvarende høgt fiskepress er redusert til et nivå som ikke gir optimal avkastning. Fangstene av torsk i nordatlanten er mer enn halvert de siste 15 år, fra omkring 2 millioner tonn midt på 80-tallet til en forventet fangst på vel 800.000 tonn i 2002. Den største tilbakegangen har vi hatt i Nord-Amerika (Canada) der det svært viktige torskefisket har ligget nede i over ti år på grunn av sammenbrudd i bestanden, samt i EU-farvann der det står spesielt dårlig til med torskebestanden i Nordsjøen. Det kan derfor i hovedsak sies at den nordatlantiske torsken er overbeskattet – og fra havforskerhold blir de fleste torskebestandene karakterisert til å være ”utenfor sikre biologiske grenser”. Kriteriet for dette er at gyte(foreldre)bestanden er lavere enn et gitt nivå for å sikre tilstrekkelig avkom og/eller at fiskepresset er over et gitt nivå – som i lengden uvilkårlig vil redusere bestands-størrelsen til uønsket lavt nivå.

Sikre biologiske grenser og fare for utrydding.

Begrepet ”sikre biologiske grenser” (safe biological limits) har lang brukstradisjon i Det internasjonale havforskningsråd (ICES), som anbefaler kvoter for de fleste kommersielle fiskebestander i nordøst-atlanteren. Her er det imidlertid meget viktig å merke seg at betegnelsen utenfor eller innenfor ”sikre biologiske grenser” beskriver bestandens tilstand i forhold til å opprettholde et godt, bærekraftig fiske eller ikke. Begrepet brukes således i rådgivingen til fiskeriforvaltning og fiskerinæring for

fiskerienes ve og vel og har i utgangspunktet ingen sammenheng med bestandens være eller ikke være. Det at Nordsjøtorsken og Østersjøtorsken defineres til å være ”utenfor sikre biologiske grenser” betyr derfor at bestandsgrunnlaget er dårlig med sikte på et godt utbytte i fiskeriene. Men det er en gedigen misforståelse å tolke dette dithen at bestanden eller endog fiskearten torsk er truet av utrydding. Her er det riktigere å si at det er torskefisket og torskefiskerne som er ”utryddingstruet”, lenge før det er noen reell fare for enkelte torskebestander eller torsken som art er i fare for utryddelse.

For å illustrere denne forskjellen ved å sette problemstillingen på spissen : Det vil ikke være spesielt vågalt å påstå at om vi hadde bestemt oss for å utrydde torsken i Nordsjøen ved å fiske den opp, så hadde vi med stor sannsynlighet mislykkes. Men å ruinere bestandsgrunnlaget for et torskefiskeri i Nordsjøen har vi gode muligheter for å oppnå dersom fiskeriforvaltningen ikke forbedres. Her har Norge og EU klare planer om for gjenoppbygging av torskebestanden i Nordsjøen, og det gjenstår å se om det er politisk vilje og makt til å gjennomføre nødvendige tiltak.

Torsken i Barentshavet.

Torsken i Barentshavet er økonomisk sett en av ”våre” viktigste fiskebestander selv om vi deler denne bestanden halvt om halvt med Russland. Samtidig har torsken en framtrekkende plass i vår kulturhistorie og tradisjon.

Hvordan står det så egentlig til med nasjonalfisken vår ? Årets Lofotsesong ble brukbar med et oppfisket kvantum omkring 40.000 tonn. Fangstene besto imidlertid stort sett av ung fisk, for det meste såkalte førstegangsgytere, seks til sju år gammel torsk. Dette var som forventet, da det er den mellomstore fisken (årsklassene født i 1995-97) som nå utgjør hovedtyngden i bestanden. Havforskerne er derfor helt på linje med fiskerne som opplever brukbare mengder med torsk i havet, både under Lofotfisket og i vårtorskefisket på Finnmarkskysten.

Det som bekymrer forskerne er imidlertid at gytebestanden de siste årene har ligget godt under det som regnes for sikkert nivå for et bærekraftig fiskeri og ikke minst at fiskepresset har vært langt høyere enn det burde være for å oppnå et langsiktig godt utbytte fra denne torskebestanden. På sikt er det også lite oppløftende utsikter, i og med at de fire siste årsklassene har vært langt under gjennomsnitt. Det er derfor god grunn til å redusere fiskepresset på den mellomstore torsken, da etterveksten i form av torskelyngel og småtorsk er skral. Men igjen: Vår bekymring gjelder det framtidige grunnlaget for et bra utkomme i torskefisket, ikke faren for utryddning av torsken som art.

Kontaktpersoner:

Forskningsdirektør Åsmund Bjordal, asmund.bjordal@imr.no Tlf 55 23 86 90
Informasjonssjef Jo Høyer, jo.hoyer@imr.no Tlf 55 23 85 21